

Rada Fundacji:
Danuta Przywara - Przewodnicząca
Henryka Bochniarz
Janusz Grzelak
Ireneusz Cezary Kamiński
Witolda Ewa Osiatyńska
Andrzej Rzepliński
Wojciech Sadurski
Mirosław Wyrzykowski

Zarząd Fundacji:
Prezes: Maciej Nowicki
Wiceprezes: Piotr Kładoczny
Sekretarz: Małgorzata Szuleka
Skarbnik: Lenur Kerymov
Członkini: Aleksandra Iwanowska

Warszawa, dnia 16 września 2021 r.

894/2021/PIP/PK/ZG

**Szanowna Pani
Marta Szczęśniak-Bauer
Prokurator Okręgowa w Łodzi
ul. Kilińskiego 152
90-322 Łódź**

Szanowna Pani Prokurator,

I. WPROWADZENIE

Helsińska Fundacja Praw Człowieka zwraca się z uprzejmą prośbą o poinformowanie o podjętych działaniach i poczynionych ustaleniach w sprawie śmierci Marcina K., do której dojsz miało po policyjnej interwencji w dniu 2 kwietnia 2021 r. w Piątku.

II. STAN FAKTYCZNY

Jak wynika z doniesień medialnych¹, w piątek 2 kwietnia około godziny 23:00 funkcjonariusze Policji wezwani zostali do interwencji w gminie Piątek. O pomoc prosić miała

¹ Zob. m.in. D. Matyjaszczyk, J. Kaźmierczak, *Zwłoki w lesie koło Łodzi. Policjant przyczynił się do śmierci mężczyzny. Policjanci z zarzutami po interwencji domowej 14.04.2021*, Dziennik Łódzki 14.04.2021 r., <https://dzienniklodzki.pl/zwloki-w-lesie-kolo-lodzi-policjant-przyczynil-sie-do-smierci-mezczyzny-policjanci-z-zarzutami-po-interwencji-domowej-14042021/ar/c1-15535253> (dostęp: 15.09.2021 r.); D. Gabryelski, J. Kaźmierczak, *Policjant sam lubił wymierzać „sprawiedliwość”. Choćby na śmierć*, Dziennik Łódzki 16.04.2021 r., <https://dzienniklodzki.pl/policjant-sam-lubil-wymierzac-sprawiedliwosc-choeby-na-smierc/ar/c1-15564910> (dostęp: 15.09.2021 r.); E. Rogowska, *Śmierć 30-latka w Piątku. Na policjanta, którego aresztowano, były już skargi*, Gazeta Wyborcza Łódź 16.04.2021 r., <https://lodz.wyborcza.pl/lodz/7.35136.26982692.smierc-30-latka-w-piatku-na-aresztowanego-policjanta-wplywaly.html> (dostęp: 15.09.2021 r.); J. Kaźmierczak, *Łódzkie. Pogrzeb 30-letniego mężczyzny w Piątku. W związku z jego śmiercią aresztowano dwoje policjantów* ZDJĘCIA 25.04.2021, Polska Times 25.04.2021 r., <https://polskatimes.pl/lodzkie-pogrzeb-30letniego-mezczyzny-w-piatku-w-zwiazku-z-jego-smiercia-aresztowano-dwoje-policjantow-zdjecia-25042021/ar/c16-15578735> (dostęp: 15.09.2021 r.); E. Rogowska, *Po śmierci 30-latka w Piątku kolejni policjanci z dyscyplinarkami, zawieszony kierownik komisariatu*, Gazeta Wyborcza Łódź 31.05.2021 r., <https://lodz.wyborcza.pl/lodz/7.35136.27145987.policja-po-smierci-30-latka-w-piatku-kolejni-mundurowi-z-dyscyplinarkami.html> (dostęp: 15.09.2021 r.); *Policjant "terroryzował" mieszkańców?*

kobieta, której 30-letni syn wszczął awanturę pod wpływem alkoholu. Dziennik Łódzki wskazuje, że nie była to pierwsza interwencja w tym domu, a mieszkająca tam rodzina objęta była procedurą niebieskiej karty. Zanim jednak funkcjonariusze tym razem przyjechali na miejsce, sytuacja miała się uspokoić, a 30-letni Marcin K. miał zasnąć.

Mimo to – jak wskazuje brat Marcina K. – po wejściu do domu policjant zaczął kopać leżącego i śpiącego mężczyznę. Następnie funkcjonariusz miał złapać go za włosy i wyciągnąć na schody, gdzie widziany był przez rodzinę ostatni raz. Zajściu przyglądać się miała uczestnicząca w interwencji policjantka. Gazeta Wyborcza, powołując się na anonimowego informatora, wskazała, że w policyjnej notatce z czynności znalazła się informacja, że zmarły mężczyzna „znajdując się pod wyraźnym działaniem alkoholu wszczął awanturę domową, po czyn wyszedł z mieszkania i nie wrócił na noc”.

Dziennik Łódzki wskazuje, że ciało 30-latka znaleziono w lesie pod Piątkiem następnego dnia. Z ustaleń z sekcji zwłok, przekazanych przez rzecznika prasowego Prokuratury Okręgowej w Łodzi wynika, że prawdopodobną przyczyną śmierci były „rozległe obrażenia wewnętrzne, które mogły zostać spowodowane działaniem innych osób”.

Z przytoczonych w publikacjach wypowiedzi wynika, że zachowanie funkcjonariusza biorącego udział w przedmiotowej interwencji było przedmiotem skarg, a sam policjant miał być znany z brutalności. 29-letni kolega zmarłego wskazał, że miesiąc wcześniej został przez niego pobity, a jego telefon został zniszczony. Stwierdził również, że znał co najmniej 20 osób, które miały być pobite i wywiezione do lasu przez funkcjonariusza. Inny 27-latek powiedział, że był kopany przez interweniujących policjanta i policjantkę w domu, a wcześniej był również kilkukrotnie wywożony do lasu i tam bity. Obaj mężczyźni wskazali, że nie zawiadomili organów ścigania, ale po śmierci Marcina K., gdy sprawa trafi do sądu, mają zamiar to zrobić. Łódzka Gazeta Wyborcza poinformowała, że przez cztery lata służby na stanowisku dzielnicowego w Piątku na funkcjonariusza wpłynęły dwie oficjalne skargi, jednak w obu przypadkach informacje przedstawione w skargach nie znalazły potwierdzenia w prowadzonych postępowaniach. Anonimowy informator Gazety Wyborczej wskazał jednocześnie, że skarg na policjanta było

Funkcjonariusze aresztowani w związku ze śmiercią 30-latka, Polsat News 10.04.2021 r., <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2021-04-10/policjant-terroryzowal-miejscowosc-aresztowania-w-zwiazku-ze-smiercia-30-latka/> (dostęp: 15.09.2021 r.), D. Gabryelski, *Policjant z Piątku, który przebywa w areszcie, już wcześniej miał kłopoty z prawem*, Dziennik Łódzki 24.05.2021 r., <https://dzienniklodzki.pl/policjant-z-piatku-ktory-przebywa-w-areszcie-juz-wczesniej-mial-klopoty-z-prawem/ar/c1-15627073> (dostęp: 15.09.2021 r.).

więcej. Mieszkańcy Piątku, z którymi rozmawiali reporterzy Polsat News mieli wskazać, że policjant stosował przemoc wobec sprawców drobnych przewinień i wielokrotnie nadużywał uprawnień. Z ustaleń Dziennika Łódzkiego wynika również, że w 2015 r. funkcjonariusz był oskarżony o przekroczenie uprawnień podczas interwencji, zagrożenie zatrzymanemu użyciem przemocy i znieważenie zatrzymanego. Sąd Rejonowy w Łęczycy dnia 5 października 2016 r. miał warunkowo umorzyć wobec niego postępowanie – ze względu na nieznaczną szkodliwość społeczną czynu – na okres jednego roku próby. Sąd nakazać miał również wpłatę tysiąca złotych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

Zgodnie z komunikatem Komendanta Powiatowego Policji w Łęczycy, Kamil C., 33-letni funkcjonariusz z 13-letnim stażem i Katarzyna M., 35-letnia (według innych źródeł – 34-letnia) policjantka z 9-letnim stażem zostali zawieszani w czynnościach służbowych. Wszczęte zostały również postępowania dyscyplinarne i administracyjne zmierzające do wydalenia ich ze służby. Z informacji przekazanych przez Prokuraturę Okręgową w Łodzi wynika, że zebrany materiał dowodowy dał podstawy do zarzucenia funkcjonariuszowi przekroczenia uprawnień i spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, którego następstwem była śmierć pokrzywdzonego, bezprawnego pozbawienia wolności Marcina K. i naruszenia nietykalności jego brata. Funkcjonariuszka, jak wynika z publikacji w Dzienniku Łódzkim, podejrzana była o niedopełnienie obowiązków służbowych, narażenie pokrzywdzonych na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, poświadczenie nieprawdy w notatniku służbowym i poplecznictwo.

Półtorej miesiąca po wydarzeniach w Piątku łódzka Gazeta Wyborcza poinformowała, że procedura wydalenia ze służby zakończyła się i biorący udział w interwencji policjant i policjantka nie służą już w Policji. Jednocześnie w jednostce miały mieć miejsce istotne zmiany kadrowe, które częściowo miały być związane z oceną stanu dyscypliny w komendzie. Postępowania dyscyplinarne miały być również wszczęte wobec ówczesnego kierownika posterunku w Piątku i jednego z jego podwładnych. Choć postępowania te w momencie powstania artykułu miały być jeszcze w toku, poczynione ustalenia dać miały podstawy do zawieszenia obu policjantów w czynnościach służbowych.

III. STAN PRAWNY

Helsińska Fundacja Praw Człowieka jest organizacją pozarządową, której statutowym celem jest ochrona praw człowieka. Mając na uwadze, że śmierć osoby pozbawionej wolności (w tym osoby faktycznie pozbawionej wolności w trakcie policyjnej interwencji) może stanowić potencjalne naruszenie art. 2 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (dalej: *EKPC, Konwencja*),

stanowiącego o prawie do życia, Fundacja pragnie poczynić kilka uwag w zakresie wynikających z tego prawa obowiązków państwa.

Zgodnie z art. 2 EKPC, prawo każdego człowieka do życia jest chronione i nikt nie może być umyślnie życia pozbawiony. Prawo to, podobnie jak wolność od tortur, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, stanowi jedno z najważniejszych praw gwarantowanych w Konwencji, nie może być derogowane, a wszelkie ograniczenia muszą być rozumiane jak najbardziej ściśle².

Za L. Garlickim podkreślenia wymaga, że pozbawienie wolności przez funkcjonariuszy państwowych oznacza przejście przez nich odpowiedzialności za życie i integralność fizyczną danej osoby. Zakłada się bowiem, że – skoro już doszło do pozbawienia wolności – to osoba taka pozostaje pod pełną kontrolą państwa i nie może stwarzać zagrożeń, o jakich mówi art. 2 ust. 2 EKPC³. W przypadku śmierci osoby znajdującej się pod kontrolą państwa, Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej: *ETPC*, *Trybunał*) przyjmuje domniemanie, że doszło do niej w wyniku działań funkcjonariuszy – ciężar przekonującego wykazania, że było inaczej, spoczywać będzie na państwie⁴. Obowiązek ten rozciąga się na przedstawienie spójnego i przekonującego ciągu wydarzeń oraz odpowiednich dowodów świadczących o prawdziwości przedstawionej przez funkcjonariuszy wersji wydarzeń⁵.

Z art. 2 EKPC wynika nie tylko ogólny materialny obowiązek ochrony życia ludzkiego i ściśle z nim powiązany zakaz pozbawiania życia, ale i proceduralny obowiązek przeprowadzenia efektywnego śledztwa w każdym przypadku, gdy zachodzi podejrzenie, że doszło do naruszenia obowiązku materialnego⁶. Konwencja zobowiązuje państwo do wyjaśnienia każdego przypadku utraty życia, który w sposób oczywisty nie wynika z przyczyn naturalnych. Zakaz pozbawiania życia przez funkcjonariuszy państwowych byłby bowiem praktycznie nieefektywny, gdyby nie istniała procedura, w której możliwa byłaby ocena każdego przypadku użycia „śmiertelnej siły”⁷.

² Wyrok ETPC z dnia 27.09.1995 r. w sprawie *McCann i inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, skarga nr 18984/91, §§ 146-147.

³ L. Garlicki (red.), *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz do artykułów 1-18*, Tom. 1, Warszawa 2010, s. 81.

⁴ Wyrok ETPC z dnia 27.06.2000 r. w sprawie *Salman przeciwko Turcji*, skarga nr 21986/93, § 100.

⁵ Wyrok ETPC z dnia 26.02.2008 r. w sprawie *Mansuroğlu przeciwko Turcji*, skarga nr 43443/98, § 80.

⁶ Wyrok ETPC z dnia 30.03.2016 r. w sprawie *Armani da Silva przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, skarga nr 5878/08, § 229.

⁷ Wyrok ETPC w sprawie *Armani da Silva...*, § 230.

Jak podkreśla ETPC „postępowanie karne musi zostać wszczęte i prowadzone z urzędu, gdy tylko władze powezmą wiadomość o przypadku pozbawienia życia”⁸. Samo postępowanie zaś musi mieć charakter efektywny, tzn. musi być prowadzone w sposób pozwalający zarówno na ustalenie przebiegu wypadków, jak i – ewentualne – oskarżenie i ukaranie osób odpowiedzialnych za bezprawne pozbawienie życia. Warto nadmienić, że w warunkach ponoszenia przez władze pełnej odpowiedzialności za życie i zdrowie człowieka (np. w wypadku pozbawienia wolności) nieadekwatność krajowego dochodzenia może doprowadzić do konkluzji, że doszło do naruszenia art. 2 w aspekcie materialnym⁹. Naruszeniem proceduralnego obowiązku rzetelnego śledztwa będą m.in. sytuacje, gdy prowadzący postępowanie będą osobami współpracującymi z osobami podejrzanymi¹⁰, zaniechanie przeprowadzenia czynności niezbędnych dla wyjaśnienia okoliczności sprawy¹¹, jak również niewystarczająco krytyczna ocena wersji wydarzeń przedstawionej przez podejrzanym funkcjonariuszy¹².

Śmierć człowieka nie będzie uznana za sprzeczną z tym artykułem wyłącznie w enumeratywnie wymienionych w art. 2 ust. 2 Konwencji sytuacjach, o ile wynika ona z bezwzględnie koniecznego użycia siły. „Bezwzględna konieczność” w tym zakresie oznacza w szczególności konieczność rygorystycznej oceny, czy takie użycie siły było ściśle proporcjonalne do zamierzonego celu (wymienionego w art. 2 ust. 2 EKPC – obronie przed bezprawną przemocą, zgodnego z prawem zatrzymania, zgodnych z prawem działań podjętych w celu tłumienia zamieszek lub powstania). Brać należy pod uwagę również całokształt okoliczności towarzyszących danej sytuacji, w tym również możliwość kontrolowania sytuacji przez funkcjonariuszy czy przygotowania się do interwencji i zaplanowania jej przebiegu¹³. Ocena ta powinna zmierzać również do ustalenia, czy władze publiczne podjęły należyte starania w celu minimalizowania ryzyka dla życia osób, w sprawie których interweniowano¹⁴.

⁸ Zob. wyrok ETPC z dnia 28.07.1998 r. w sprawie *Ergi przeciwko Turcji*, skarga nr 23818/94, z dnia 6.07.2005 r. w sprawie *Nachova i inni przeciwko Bułgarii*, skargi nr 43577/98 i 43579/98.

⁹ Wyrok ETPC z dnia 24 marca 2009 r. w sprawie *Mojsiejew przeciwko Polsce*, skarga nr 11818/02, § 65.

¹⁰ Wyrok ETPC z dnia 15.05.2007 r. w sprawie *Ramsahai i inni przeciwko Holandii*, skarga nr 52391/99, §§ 335-341.

¹¹ Wyrok ETPC z dnia 4.04.2006 r. w sprawie *Sergey Shevchenko przeciwko Ukrainie*, skarga nr 32478/02, §§ 72-73, wyrok ETPC z dnia 20.05.1999 r. w sprawie *Oğur przeciwko Turcji*, skarga nr 21594/93, §§ 90-93.

¹² Wyrok ETPC z dnia 8.04.2004 r. w sprawie *Ózalp i inni przeciwko Turcji*, skarga nr 32457/96, § 45.

¹³ Wyrok ETPC w sprawie *McCann i inni...*, §§ 149-150, wyrok ETPC z dnia 9.10.1997 r. w sprawie *Andronicou i Constantinou przeciwko Cypru*, skarga nr 25052/94, § 182.

¹⁴ Wyrok ETPC w sprawie *Bubbins przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, skarga nr 50196/99, § 141.

IV. WNIOSKI

Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie podkreślić, że z art. 2 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka wynika obowiązek państwa powstrzymania się przed umyślnym i bezprawnym pozbawieniem życia, ale także rzetelnego i efektywnego wyjaśnienia każdego przypadku, w którym zachodzi przypuszczenie, że do śmierci dojdzie wskutek działania funkcjonariuszy.

Mając na uwadze powyższe, przypadek śmierci Marcina K. budzi szczególne zaniepokojenie i powinien zostać wyjaśniony w sposób odpowiadający wymogom wynikającym z art. 2 EKPC. Poważne wątpliwości wzbudza również fakt, że podejrzanym o doprowadzenie do śmierci zatrzymanego jest funkcjonariusz, który wcześniej był oskarżony o nadużywanie uprawnień, wobec którego wpływały skargi i który miał być znany ze stosowania przemocy w trakcie interwencji, a który mimo to pełnił służbę.

Zważywszy, że od opisywanego zdarzenia minęło prawie pół roku, zwracamy się do Pani Prokurator z uprzejmą prośbą o poinformowanie Fundacji o dotychczas podjętych działaniach i wstępnych ustaleniach śledztwa. W szczególności prosimy o informację o aktualnym stanie postępowania, wstępnej kwalifikacji czynów i przedstawionych zarzutach. Istotna dla Fundacji będzie również informacja, czy sporządzony został plan śledztwa i czy w toku postępowania uwzględniane są Wytyczne Prokuratora Generalnego w sprawie prowadzenia przez prokuratorów postępowań o przestępstwa związane z pozbawieniem życia oraz niehumanitarnym bądź poniżającym traktowaniem lub karaniem, których sprawcami są funkcjonariusze Policji lub inni funkcjonariusze publiczni¹⁵ oraz zalecenia wskazane w Protokole stambulskim¹⁶.

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka

Łopuch wyrezy neuron

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
WICEPREZES ZARZĄDU
Piotr Kładoczny

¹⁵ Wytyczne z dnia 27.06.2014 r., sygn. PG VII G 021/4/14.

¹⁶ Protokół stambulski. Podręcznik skutecznego badania i dokumentowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, Biuro Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, Professional Training Series No. 8/Rev. 1, Nowy Jork i Genewa 2004.